

ULISA: Uluslararası Çalışmalar Dergisi

Journal of International Studies

Cilt 7, Sayı 1 - Volume 7, Number 1

Mehmet ALKANALKA*

* Dr, Bağımsız Araştırmacı; Uluslararası İlişkiler, İstanbul, Türkiye; mehmetalkanalka@yahoo.com; 0000-0002-2311-935X.

Amerika Birleşik Devletleri'nin Tam Spektrum Hâkimiyeti Konseptinin Değişen Tehditlere Göre Dönüşümü

Bu makalenin amacı Soğuk Savaş sonrası ABD Savunma Bakanlığı tarafından gündeme getirilen tam spektrum hâkimiyeti konseptini neo-realizm teorisi ışığı altında nitel içerik analizi yöntemiyle değişen tehdit algılarına göre araştırmaktır. Bu kapsamda Soğuk Savaş sonrası ABD'nin milli güvenlik ve askeri strateji belgelerindeki tehditler ve tam spektrum hâkimiyeti kavramı analiz edilmiştir. ABD'nin 2001'de maruz kaldığı terör saldırısı sonrası dünya gündeminde bir numaralı güvenlik tehdidi olan terörizmle mücadele kapsamında yürütülen tek kutuplu uluslararası yapıda ABD'nin liderliğindeki küresel güvenlik iklimi ve yapısı, Çin'in büyüyen ekonomik gücü ve artan savunma harcamaları ile NATO'nun doğru genişlemesi sürecine Rusya tarafından Gürcistan ve Ukrayna'da verilen sert askeri ve hibrit karşılık sonrası bambaşka bir yapıya evrilmiştir. ABD Silahlı Kuvvetlerinin konvansiyonel ve nükleer üstünlüğüne karşın, Soğuk Savaş sonrası devlet dışı terörist organizasyonlar ile mücadelede etkin olmak amacıyla tam spektrum konseptini geliştirdiği, ancak Obama'nın başkanlığı döneminde ve sonrasında kavramın gündemden düştüğü varılan sonuçlar arasındadır. 21. Yüzyılın başında ABD'nin tehdit tanımlamasında terörizmin öne çıkması konvansiyonel ve nükleer yeteneklerin ikinci planda kalmasına neden olduğu, ancak meydan okuyan güç Çin ile Rusya'nın Ukrayna Savaşı'nda taktik nükleer silah kullanma retoriğinin terörizm tehdidini üçüncü plana ittiği incelenen belgelerden tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Neo-Realizm, Tam Spektrum Hâkimiyeti, Terörizm, Nükleer Tehdit, ABD, Çin.

The Transformation Of The United States' Concept Of Full Spectrum Domination According To Changing Threats

This article aims to question the concept of full spectrum dominance concept brought to the agenda of the US Department of Defense after the Cold War, according to changing threat perceptions. In this context, in the light of neo-realism theory, defined threats and the concept of full spectrum dominance in the national security and military strategy documents of the USA after the Cold War was analyzed through the qualitative content analysis method. In the unipolar international structure carried out within the scope of the fight against terrorism, which is the number one security threat on the world agenda after the 9/11 terrorist attack against the USA, the global security climate and structure led by the USA has evolved into a completely different structure owing to China's growing economic power and increasing defense expenditures, Russia's harsh military and hybrid response in Georgia and Ukraine to the NATO's eastward expansion process. Despite the conventional and nuclear superiority of the US Armed Forces, it is among the conclusions that the full spectrum concept was developed to be effective in the fight against non-state terrorist organizations after the Cold War. But the concept fell off the agenda during and after Obama's presidency. At the beginning of the 21st century, it has been understood from the documents examined that the increasing terrorism threat perception in the USA caused conventional and nuclear capabilities to remain in the background, but Russia's tactical nuclear weapon threat rhetoric in the Ukraine War and challenging power China pushed the threat of terrorism to the third place.

Keywords: Neo-Realism, Full Spectrum Dominance, Terrorism, Nuclear Threat, USA, China.

Araştırma Makalesi | Original Article

Atıf: *Ulisa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1 (2023), ss. 44-54.

Citation: *Ulisa: Journal of International Studies*, Vol 7, No 1 (2023), pp. 44-54.

Başvuru 02.06.2023 Received | Kabul 23.06.2023 Accepted

Amerika Birleşik Devletleri'nin Tam Spektrum Hâkimiyeti Konseptinin Değişen Tehditlere Göre Dönüşümü

Mehmet Alkanalka

1. Giriş

Savaşlar; milli güç unsurlarının tamamının kullanıldığı şiddetli ve amaca ulaşmak için her türlü aracı mubah gören süreçlerdir. Savaşa girildiğinde düşmanlardan merhamet beklemek, düşmanın imkân ve kabiliyetlerini doğru analiz etmemek büyük yanlışlara neden olacak, bunun bedelini ise masum insanlar tarihte olduğu gibi canlarıyla ve kanlarıyla ödeyecektir. Japonya'nın 2. Dünya Savaşı'nda ABD'ye kayıtsız ve şartsız olarak teslim olmak zorunda kalması, muharip olmayan sivillerin nükleer silahlarla öldürülmesi savaşta sahip olunan bütün askeri yeteneklerin kullanılması seçeneğini tarihe acı bir şekilde not düşmüştür. Hiroşima ve Nagazaki'deki şehirlere yönelik atom bombası saldırısı ve dehşeti gören ve harbin en son teknolojiler olmadan yürütülemeyeceğini anlayan devletlerden; Sovyetler Birliği 1949'da İngiltere 1952'de, Fransa 1960'ta, Çin 1964'de, Hindistan 1974'de, Pakistan 1998'de, Kuzey Kore 2006'da ve kesin tarihi bilinmemesine rağmen İsrail nükleer güç sahibi oldular (U.S. Department of Energy). Savaşta nükleer silahlar dâhil her türlü silahın kullanılması seçeneği harekât planlamalarında göz önünde bulundurulması gereken bir husustur. Rusya-Ukrayna Savaşındaki taktik nükleer silahların kullanılması tehdidi bu hususu 21. Yüzyılda bir kez daha gündeme getirmiştir.

Savaşta atom bombası dâhil her türlü silahın kullanılması riski bulunmaktadır. Devletler arasındaki mücadele tam spektrum olarak nükleer alandan konvansiyonel alana kadar, askeri ve siyasi ittifaklardan kirli savaşlar gibi asimetrik yöntemlere kadar çok geniş bir yelpazede sürdürülmektedir. Bu dört kategorideki kabiliyetleri ve güç dengeleme stratejilerini gücün önem sırasına göre nükleer güç, askeri ve siyasi ittifaklar, konvansiyonel yetenekler ve kirli savaş yöntemleri olarak ifade edilebilir. BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimî üyesi de nükleer güç sahibi devletlerdir. Askeri ittifaklara örnek olarak Soğuk Savaş dönemindeki ABD liderliğindeki NATO ve Sovyetler Birliği liderliğindeki Varşova Paktı gösterilebilir. Soğuk Savaş sonrası NATO büyüyerek varlığını devam ettirmektedir. Konvansiyonel güç ise ağırlıklı olarak hava kuvvetleri boyutunda önem kazanmış, bu kapsamda hava-kara doktrini ön plana çıkmış, hava üstünlüğü olmadan karada kalıcı başarı kazanma ihtimali oldukça azalmıştır. Rusya- Ukrayna Savaşında Ukrayna'nın savaşın başlangıcından beri uçak istemesi ve uzun bir müzakere süreci sonucunda Polonya Slovakya'nın Ukrayna'ya MİG-29 savaş uçaklarını göndermeye karar vermesi bu değerlendirmeyi güçlendirmektedir.

Bu makalenin amacı Soğuk Savaş sonrası ABD Savunma Bakanlığı tarafından gündeme getirilen tam spektrum hâkimiyeti ile tam spektrum kabiliyetlerinin rasyonel olarak askeri gücün kullanılmasına etkilerini ve sonuçlarını araştırmaktır. Bu çalışmada neo-realizm tehdit dengesi teorisi ışığı altında vaka çalışması yöntemiyle dünyanın hem konvansiyonel hem de nükleer en büyük askeri gücüne sahip ABD'nin 21. Yüzyılda ABD Başkanlarının farklı önceliklerine bağlı olarak uyguladığı farklı stratejiler analiz edilmektedir. Bu kapsamda Soğuk Savaş sonrası ABD'nin milli güvenlik ve askeri strateji belgelerindeki tehditler ile tam spektrum hâkimiyeti kavramı nitel içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir.

ABD'nin Soğuk Savaş sonrası karşı karşıya kaldığı en önemli sorun, iki kutuplu dünyanın çözülüşünün beraberinde getirdiği bölgesel meydan okumalara yanıt arama ve statükoyu sağlamlaştırma çabaları olmuştur. Örnek vermek gerekirse, Saddam Hüseyin'in Kuveyt'i işgali, Miloseviç'in ön ayak olduğu Bosna ve Kosova sorunları, Afganlı mücahit savaşçıların gerek Afganistan ve gerekse bölge bakımından yarattığı endişe, Kuzey Kore'nin nükleer gücüyle bölgedeki dengeleri sarsma endişeleri, İran'ın iki Körfez Savaşı'nın etkisiyle nükleer silah edinmeyi bir araç olarak kullanması, El Kaide terör örgütünün ABD karşıtı politikaları ve 9/11 terör saldırısı gibi geniş bir yelpazedeki tehditler farklı konseptlere de ihtiyaç duyulmasına neden

olmuştur. Bunlardan birisi de tam spektrum konseptidir. ABD statükoyu koruma adına Bosna ve Kosova'da barış dayatmış; bu doğrultuda NATO ya yeni işlevler kazandırılmış, aynı zamanda NATO'nun genişlemesi ABD'nin liderlik ettiği Batılı değerlerin yayılması olarak görülmüştür. Soğuk Savaş sonrası ABD rakipsiz ve liderliğini hiçbir güçle paylaşmama şeklinde bir rota izlemiştir. Ancak, ABD gibi eşsiz bir güç dahi, birey ve terör örgütlerinin uluslararası disiplinin aktörlerine girmesi, 21. yüzyılda kendi güvenlik gündemine hâkim olamamasını perçinlemiş, öngöremediği güvenlik gündemlerine yenik düşmesine neden olmuştur.

Soğuk Savaş sonrası ABD'nin 2001'de maruz kaldığı 9/11 terör saldırısı sonrası dünya gündeminde bir numaralı güvenlik tehdidi olan terörizmle mücadele kapsamında yürütülen tek kutuplu uluslararası yapıda ABD liderliğindeki küresel güvenlik iklimi ve yapısı, Çin'in büyüyen ekonomik gücü ve artan savunma harcamaları ile NATO'nun doğuya doğru genişlemesi sürecine Rusya tarafından Gürcistan Ukrayna'da verilen sert askeri ve hibrit karşılık sonrası bambaşka bir yapıya evrildi. Çin başlangıçta gelişmekte olan bir ülke olarak liberal sistemde yarar sağladığı için ABD ile yakın bir gelecek için uyumlu hareket etmek zorunda olan bir aktör olarak görüldü. Bir başka deyişle ABD dış politikasına mevcut koşullarda Çin dış politikasının sınırlarının sistem tarafından çizilmekte olduğu inancı hâkim oldu. ABD'nin Soğuk Savaş sonrası güvenlik gündeminde NATO genişlemesi nedeniyle Rusya kritik bir yer tuttu. Özellikle de Putin'in 2007 Münih Güvenlik Konferansı konuşmasında ABD'yi doğrudan hedef alması Soğuk Savaş sonrası dönemin seyrinde bir dönüm noktası anlamına oluşturdu. Putin konuşmasının devamında NATO'nun genişlemesinin ittifakın modernleşmesiyle ilgisi olmadığını, aksine karşılıklı güveni zayıflatan bir provokasyon olduğuna dikkat çekti. ABD terörizmle mücadele harekâtı ile meşgulken, 2008 yılındaki ekonomik krizinin de etkisiyle, tek kutuplu uluslararası yapının Asya'da başta Çin olmak üzere yeni güçlerin yükselmesi ile çok kutuplu bir yapıya dönüştü. 2008 NATO Bükreş zirvesi sonrasında Gürcistan ve Ukrayna'nın üyeliğe alınma olasılıkları Rusya'nın 2008 Gürcistan müdahalesi ve 2015'te Kırım'ı ilhaki ile Avrupa'da büyük bir güvenlik krizine neden oldu ve 2022 Rusya-Ukrayna Savaşı patlak verdi. İran'ın nükleer kapasitesini geliştirmesi, Kuzey Kore devlet merkezli güvenlik gündemi örnekleri arasında yer aldı. Bu türden eylemler, tek kutupluluğa yakın aşırı güç yoğunlaşmasına karşı anti-hegemonik reaksiyonlar olarak değerlendirilebilir.

2. Teori ve Metodoloji

Anarşik uluslararası sistemde devletlerin ilk kaygısı gücün maksimize edilmesi olmayıp, gücün devletlerin sistemdeki konumlarını korumak için kullanılmasını gerektirdiğidir (Peter ve Elias, 2007:54). Uluslararası yapının anarşik yapısı nedeniyle, devletler bir sonraki tehdidin ne zaman ve nerede ortaya çıkacağından emin olamazlar (Labs, 1997:11). Walt, güvenlik çalışmalarının esas olarak tehdit çalışmaları ve askeri güç kullanımını kapsadığını iddia etmektedir (Walt, 1991:212). Etkili olduğu düşünülen bir strateji, genellikle politika hedefleri ile savaş sonuçları arasındaki süreçte meydana gelen olayların karmaşıklığı ve savaşın sonuçlarının öngörülemez olması nedeniyle çoğunlukla aslında bir yanılsamadır ve bu nedenle savaşların meşru bir politika yöntemi olması uygun değildir (Betts, 2005:5). Devletler, uluslararası sistemde tehditleri dengelemek için ittifaklar kurarlar. İttifaklar aynı zamanda devletlerin tek başlarına güvenliklerini sağlayamadıklarının da bir göstergesi olarak birden fazla kutuplu uluslararası yapıları da işaret etmektedirler. Walt, ittifakların tehditlere bir yanıt olarak tesis edildiğini savunmaktadır (Walt,1985:4). İttifaklar, güç dengesinden ziyade tehdit dengesine göre inşa edilir ve tehdit; saldırgan amaçlar, coğrafi yakınlık, güç ve ofansif yetenekler değişkenlerinin bir fonksiyonu olarak analiz edilir (Walt:9). Bu perspektiften bakıldığında, NATO, Sovyetler Birliği'nin tehdidine karşı üye devletler tarafından ortak görüş birliği oluşturulmuştur (Dowding, 2011). İttifak uyumu, bir ittifaktaki devletlerin ortak hedefler ve stratejiler üzerinde anlaşmaya varabilmesi yeteneğidir ve ittifakın uyumunun da bir göstergesidir. (Dowding). Bu kapsamda NATO'nun Soğuk Savaş döneminde hem ortak "düşmana" karşı uyumlu bir ittifak olduğu iddia edilebilir.

Stratejinin kuvvet, zaman ve mekân olmak üzere üç temel ögesi bulunmaktadır ve bu üç öge yapılacak askerî harekâtların durum muhakemelerindeki vazife tahliline esas kim, ne zaman ve nerede sorularının da cevaplarını teşkil etmektedir. Aynı zamanda kim sorusunun cevabına yönelik kuvvet tasarımının da dost ve düşman kuvvetler olmak üzere iki ana unsuru bulunmaktadır. ABD'nin Soğuk Savaş dönemi ve sonrasındaki politik-askeri yapısının yaklaşımları ve stratejileri uluslararası ilişkiler disiplini açısından önemli bulgular sağlamaktadır (Klaus ve Atkinson, 2000:10). Soğuk Savaş zamanında düşman kuvvet olarak Sovyetler Birliği tanımlanmışken, mekân olarak da Avrupa kıtasına yönelik ihtimalat planları NATO'nun savaş planlarının temelini oluşturmuştur. Soğuk Savaş sonrasında düşman terimi yerini muhasıma, tehdide dayalı askeri ihtimalat planları yerini yetenek tabanlı planlamalara bıraktı. Bu dönemde Sorensen'in bahsettiği gibi düşmanın kim olduğunu ve güvenliğin ne anlama geldiğini belirlemek kolay olmamıştır (Sorensen, 1990:5). NATO üyeleri arasında tehdidin açıkça ortaya konulmaması sonucunda, ABD tarafından terörizm tehdidi en öncelikli tehdit olarak ortaya konmuş ve Afganistan'a karşı bu ortak tehdit kabul görmüş ve NATO tarihinde ilk defa 5. Madde uygulamaya konulmasına rağmen 2003 Irak işgalinde başta Almanya ve Fransa olmak üzere NATO üyeleri arasında tehdit tanımlamasında ayrışma ortaya çıkmıştır.

Soğuk Savaş sonrası ABD'nin herhangi bir düşmanın kalmaması ve tek kutuplu uluslararası yapı ABD'yi farklı arayışlara yöneltmiştir. Yetenek tabanlı savunma planlaması güç kullanımından ziyade bir savunma planlama yöntemi olarak karşımıza çıktı. Soğuk Savaş döneminde belirlilik içeren tehdit yapısının Soğuk Savaş sonrası dönemde değişmesiyle birlikte, tehdit tanımlaması yapılmasının zorluğu karşısında savunma planlamasında tehditlere göre değil de yapılmak istenen görevleri yerine getirebilecek yeteneklere sahip bir kuvvet yapısı ortaya koymak burada temel amaç olmuştur. Özet olarak yetenek tabanlı planlamanın felsefesini ifade etmek gerekirse, diğer devletlerin tehdit olasılıklarını ve ihtimallerini düşünmeden bir devletin kendi gündemine sahip olması ve tek taraflı inisiyatif olarak askeri gücü kullanması olarak tanımlayabiliriz. Stratejik sanat, milli çıkarları desteklemek ve politikaları hayata geçirmek için amaçların, yolların ve askeri yeteneklerin formüle edilmesi, koordinasyonu ve uygulanması olarak tanımlanmaktadır (U.S. Joint Chiefs of Staff, 2020). Bir Amerikan askeri talimnamesinde müşterek planlamanın tanımında kabul edilebilir bir risk seviyesinde, stratejik talimatlar kapsamında verilen hedeflere (sonuçlara) ulaşmak için askeri yeteneklerin (araçların) zaman ve mekanda nasıl (yolların) kullanılacağını saptamak amacıyla yapıldığı belirtilmektedir (U.S. Joint Chiefs of Staff:I-1). Kritik yetenek ise kendi harekâtımızın devamı veya muhasımın dayandığı ağırlık merkezinin etkisizleştirilmesi ve belirlenen amacın gerçekleştirilmesi için hayati öneme sahip gerekli olan bir araç olarak açıklanmaktadır(U.S. Joint Chiefs of Staff:GL-7). Dinamik tehdit değerlendirmesi de, en yüksek öncelikli planlar için muhasımın yeteneklerini ve niyetlerini tanımlayan stratejik bir istihbarat değerlendirmesi olarak ifade edilmektedir(U.S. Joint Chiefs of Staff, 2013a: IV-1). Tüm bu kavramların özündeki husus, hem kendimizin hem de meydan okuyan rakiplerin askeri yeteneklerinin tespit edilmesinin stratejik planlamaların temelini oluşturmasını vurgulamaktır.

Yetenek kavramı farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Askeri terminolojide ise yetenek istenen son duruma ulaşmak için kullanılan araç manasına gelmektedir. Örneğin; müşterek hedeflemenin temel amacı, tüm silah sistemlerini ve yeteneklerini entegre etmektir(U.S. Joint Chiefs of Staff, 2013b:V-II). Askeri yetenekler belirlenen hedefler üzerinde bir etki yaratmaktadır. Yetenek analizi; hedefin hassasiyet, yetenek ataması, fizibilite değerlendirmesi ve etki tahmini olmak üzere dört aşamadan oluşmaktadır (U.S. Joint Chiefs of Staff, 2013b).Yetenek analizindeki tam spektrum kapsamında mevcut bütün harp silah ve araçlarının kabiliyetleri değerlendirilerek nihai hedefe ulaşmak için eşleştirmeler yapılacak şekilde kararlar alınır. Örneğin, tam spektrum kabiliyetler kapsamında 2. Dünya Savaşında Japonya'ya karşı iki defa kullanılan nükleer silahların hedefi masum sivillerin ölümlerini göz ardı ederek Japonya'nın kayıtsız ve şartsız teslim olmasını sağlamak olmuştur.

ABD Silahlı Kuvvetleri konvansiyonel ve nükleer güç olarak dünyanın en güçlü askeri gücüdür ve gayri nizami harp kabiliyetini/kural dışı harp bakımından da güçlü olma iddiasındadır. 21. Yüzyılda George W. Bush'tan Barack Obama'ya kadar ABD Savunma Bakanlığının tüm

planlamalarında konvansiyonel savaştan kural dışı harbe kadar “tam spektrum hâkimiyeti-*full spectrum dominance*”nin uygulandığı iddia edilmektedir. Bu makalenin amacı Soğuk Savaş sonrası ABD Savunma Bakanlığı tarafından gündeme getirilen tam spektrum hâkimiyeti konseptinin, 21. Yüzyıldaki iddia edildiği gibi bütün ABD başkanları tarafından uygulanıp uygulanmadığını, uygulandı ise bunun askeri gücün kullanılmasına etkilerini ve sonuçlarını araştırmaktır. Bu kapsamda Soğuk Savaş sonrası ABD’nin milli güvenlik ve askeri strateji belgelerindeki tehditler ile tam spektrum hâkimiyeti kavramı analiz edilmiştir. Bu çalışmada konseptin farklı ABD Başkanları tarafından neden rafa kaldırıldığı, Walt’ın tehdit dengesi teorisi kapsamında ABD’nin tüm küresel güvenlik gündemleri açısından değerlendirilmektedir. Ayrıca, doktrinin kuvvetli ve zayıf yanları incelenerek, bu doktrin tek kutuplu veya çok kutupluluk perspektifi bakımından da araştırılmıştır. ABD’nin bütün gizli dokümanlarına ulaşamaması ve açık kaynaklarda olan belgelerin analizi bu makalenin sınırlılığını teşkil etmektedir.

3. ABD Silahlı Kuvvetleri ve Politik Direktifler

9/11 terör saldırısı öncesi olan ABD’nin 2001 Yılı Milli Güvenlik Stratejisi Belgesinde, 21. yüzyılın başlangıcında ABD’nin dünyanın en büyük silahlı kuvvetlerine sahip olduğu ve herhangi bir dış tehdit algısının kalmadığı önsözde vurgulandıktan sonra, terörizm ile Nükleer, Biyolojik, Kimyasal (NBC) silahlar yeni güvenlik tehditleri olarak ifade edilmiştir. 9/11 terör saldırısı sonrası hazırlanan ilk Amerikan milli güvenlik strateji belgesinde ise küresel erişimli terörizm “düşman” olarak belirtilmiştir (The White House, 2002). 2006 yılındaki bir belgede; yükselmekte olan güçlerden Çin, Hindistan, ve Rusya’nın yol ayrımında oldukları ve verecekleri kararların, 21. yüzyıl uluslararası güvenlik ortamının kilit faktörleri olacağı açıklanmıştır (US Department of Defense, 2006:28). Bu üç güçten sadece Çin’in, ABD ile askeri olarak rekabet etme potansiyeline sahip olduğu da aynı dokümanda vurgulanmıştır (US Department of Defense). Obama’nın 2010 yılındaki milli güvenlik strateji belgesinde Çin ve Rusya’dan tehdit olarak bahsedilmezken, nükleer silahların yayılmasının önemli bir risk olduğu vurgulanmıştır (The White House, 2010). Obama 2011 yılında yaptığı bir konuşmasında on yıldır ABD’nin Afganistan ve Irak’ta sürdürdüğü savaşların hem ekonomik hem de can kayıplarına neden olduğunu, artık Asya-Pasifik Bölgesine odaklanmanın zamanının geldiğini açıklayarak, ABD’nin her zaman bir Pasifik ülkesi olduğunu belirtmiştir (Obama,2011).

Obama döneminin ikinci milli güvenlik strateji belgesi olan 2015 yılı strateji belgesinde nükleer risk tekrar edilmiş ve küresel ısınma, siber güvenlik tehditleri ile Rusya’nın Kırım’ı ilhakı sonrası saldırganlığı güvenlik riskleri olarak belirtilmiştir(The White House, 2015). 2017 yılındaki ABD Başkanı Trump döneminin milli güvenlik strateji belgesinde jeopolitik rekabet bağlamında hem askeri ve siyasi hem de ekonomik anlamda ABD’nin aynı anda revizyonist güçler olarak karakterize edilen Çin ve Rusya’dan kaynaklanan tehditler ile karşı karşıya olduğu belirtilmiştir. Trump tehditleri üç grupta sınıflandırarak; birinci grupta Çin ve Rusya’yı, ikinci grupta İran’ı ve Kuzey Kore’yi, üçüncü grupta ise devlet dışı uluslararası “cihatçı terörist” yapıları belirtmiş, ABD’nin son yirmi yılda izlediği rakipleri olan Çin ve Rusya’yı uluslararası sisteme dâhil etme girişimlerini başarısız olduğu gerekçesiyle eleştirmiştir(The White House, 2017). ABD’nin 2022 Yılı Milli Güvenlik Strateji Belgesinde; Rusya ve Çin’in farklı zorluklar oluşturduğu, Rusya’nın Ukrayna’ya karşı yürüttüğü acımasız saldırı savaşının da gösterdiği gibi, uluslararası düzenin temel yasalarını hiçe sayarak uluslararası sistem için acil bir tehdit oluşturmasına karşılık Çin’in, hem uluslararası düzeni yeniden şekillendirme niyetine hem de bu hedefi ilerletmek için giderek artan bir şekilde ekonomik, diplomatik, askeri ve teknolojik güce sahip tek rakip olduğuna vurgu yapılmaktadır (The White House, 2022). Belgede ayrıca, Çin’in Amerika için en önemli jeopolitik meydan okumasına atıf yapılırken, bunun sadece Hint-Pasifik bölgesinden kaynaklanmadığı ve önemli küresel boyutlarının olduğu belirtildikten sonra, Rusya’nın sadece Avrupa’daki bölgesel güvenlik düzeni için acil ve devam eden bir tehdit oluşturduğu ve küresel olarak bir istikrarsızlık kaynağı olma konusunda Çin’in geniş spektrum yeteneklerinden yoksun olduğu ifade edilmektedir(The White House, 2022:11). Rusya’nın büyük bir nükleer güç olmasına rağmen, Çin’in geniş spektrum yeteneklerinden yoksun olduğunun vurgulanmasından ve Çin’in terörizm

ile herhangi bir ilişkisinden bahsedilmemesinden geniş spektrum yetenekleri kavramının teknolojik, konvansiyonel, uzay, bilgi ve siber alandaki rekabete yönelik olarak kullanıldığı değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, 2022 Yılı Nükleer Gözden Geçirme Raporu (*Nuclear Posture Review- NPR*)’nda Çin ve Rusya ile birlikte Kuzey Kore, İran ve nükleer terörizmden bahsedilmekte, bölgesel bir çatışmada Rusya'nın sınırlı nükleer kullanımını caydırmanın, ABD ve NATO'nun önceliği olduğu vurgulanmaktadır (US Department of Defense, 2022). Terörizm dahil her üç tehdidin de nükleer olarak konumlandırılması oldukça önemli bir dönüm noktasıdır.

3.1. Tam Spektrum Hâkimiyeti

Tam spektrum hâkimiyeti, herhangi bir zamandaki olası bütün tehditlere karşı yumuşak güçten sert güce kadar değişen en uygun karşılık verme seçeneğini belirleyen bir ölçek olarak da kavramsallaştırılabilir (Munkholm, 2020). Soğuk Savaşın sona ermesiyle ABD Savunma Bakanlığı statükoyu perçinlemek amacıyla başlangıçta özellikle terörle mücadele harekâtına ağırlık vererek tam spektrum hâkimiyeti konsepti adı altında yeni bir askeri bir strateji geliştirdi (Engdahl,2009). ABD askeri talimnamelerinde de yer alan tam spektrum hâkimiyeti; harbin hava, kara, deniz, uzay ve bilgi alanlarındaki mutlak üstünlük ve muhasımların tüm bu alanlarda etkisiz hale getirilmesini öngörmektedir (U.S. Department of Defense, 2001:220).

ABD Genelkurmay Başkanlığı tarafından 21. Yüzyılın başlangıcında yapılan açıklamada; “Askeri gücümüzün nihai hedefi, Milli Komuta Makamlarının talimatlandığı hedefleri gerçekleştirmektir. Geleceğin müşterek kuvveti için, bu hedefe tam spektrum hâkimiyeti ile ulaşılacaktır.” (U.S. Joint of Chiefs of Staff , 2000:8). ifadeleri oldukça anlamlıdır. ABD Silahlı Kuvvetlerinin küresel görevlerini yapmak için Müşterek Vizyon 2010 Belgesinde belirtilen tam spektrum hâkimiyetini sağlaması gerektiği ve bunun için de bilgi üstünlüğü ve teknolojik inovasyona ihtiyaç duyduğu vurgulanmaktadır (U.S. Department of Defense, 1997:17). Tam spektrum hâkimiyeti stratejisi ABD Savunma Bakanlığının tek kutuplu uluslararası yapıda nasıl hareket edeceğinin anahtarını da teyit etmektedir. 2000’de açıklanan tam spektrum hâkimiyeti konseptinin, ABD Savunma Bakanlığının Müşterek Vizyon 2020 Konseptinin de temelini oluşturmasını hedeflemiş ve söz konusu Konsept ABD Genelkurmay Başkanı tarafından imzalanmıştı (Garamone,2000). Müşterek Vizyon 2020 Belgesi, Müşterek Vizyon 2010 Belgesinde oluşturulan askeri operasyonların tüm yelpazesinde üstün olan bir gücün yaratılması maksadıyla ABD Silahlı Kuvvetlerinin devam eden dönüşümüne rehberlik etmek için oluşturulan kavramsal şablonu geliştirmiş ve genişletmiştir (U.S. Joint of Chiefs of Staff,2000:1). Söz konusu belgede; ABD Silahlı Kuvvetlerinin hedeflenen seviyeye 2020’de ulaşması için yeni askeri yeteneklere yatırım gerektiği de vurgulanmıştır (U.S. Joint of Chiefs of Staff). ABD’nin etkin nükleer kabiliyeti ve üstün konvansiyonel askeri gücü nedeniyle potansiyel rakiplerinin asimetrik ve özgün bazı yeteneklere yöneldikleri öngörülmüştü(U.S. Joint of Chiefs of Staff:4). Bu asimetrik tehditlerin dinamik ve değişken olması nedeniyle ABD Silahlı Kuvvetlerinin, meydan okuyan bir gücü caydırmak ve olası bir çatışmada yenmek için gerekli yetenekleri ancak müşterek kuvvetin tam spektrum hâkimiyeti ile sağlayabileceği belirtilmişti(U.S. Joint of Chiefs of Staff:5).

Müşterek Vizyon 2020, nükleer savaştan büyük cephe savaşlarına, daha küçük ölçekli beklenmedik durumlara çeşitli çatışmalar dâhil tam spektrum hakimiyetinin sağlanmasının yanında aynı zamanda bilgi üstünlüğünün "karar üstünlüğü"ne dönüşmesini sağlayacak bir düşmanın tepki verebileceğinden daha hızlı alınan ve uygulanan kararları da kapsamaktaydı(Garamone,2000). Tam spektrum hâkimiyeti kavramı, ABD'nin askeri yeteneklerini ABD'nin milli güvenliğine veya yurtdışındaki çıkarlarına tehdit oluşturan terörizm organizasyonları dâhil her türlü düşmana karşı kullanma yeteneği ile de ilgiliydi (Romaniuk ve Burgers,2017).

ABD Kara Kuvvetlerinin 2008 Yılı Modernizasyon Strateji Belgesinde; bütün çatışma yelpazesinde (*full spectrum of conflict*), herhangi bir zamanda, herhangi bir ortamda ve herhangi bir güce karşı hakimiyet kurabilen ülke dışına askeri harekât yapabilecek yetenekte bir orduya

ihtiyaç olduğu (U.S. Department of the Army,2008:5), bu ordunun tüm tehdit yelpazesine (*full spectrum of threats*) karşı savunma imkân ve kabiliyetine sahip olması gerektiği(U.S. Department of the Army:A30), bu kapsamda tam spektrum hâkimiyetinin ve karar üstünlüğünün korunması gerektiği belirtilmişti (U.S. Department of the Army:A85). ABD Silahlı Kuvvetleri'nin, herhangi bir saldırganın diğerlerine hem konvansiyonel hem de *Chemical, Biological, Radiological, Nuclear and Explosives (CBRNE)* silahları da dahil asimetrik araçlarla güç kullanma yeteneğini azaltmak mecburiyetinde olduğu 2001'deki bir belgede vurgulanmıştı (U.S. Department of Defense, 2001:21).

3.2. ABD Milli Askeri Strateji Belgeleri

Soğuk Savaş sonrası ilk Amerikan askeri güvenlik belgesi olan 1992 Yılı Milli Askeri Strateji Belgesinde; tam spektrum terimi sadece bir kez şu şekilde kullanılmıştır; ABD Hava Kuvvetleri, hava üstünlüğü, stratejik taarruz, hareketlilik, havada yakıt ikmali ve kara ve deniz kuvvetlerinin desteklenmesi dâhil tam spektrum bir hava muharebe kabiliyeti desteği sağlamaktadır (U.S. Department of Defense, 1992:25). Bu metinde sadece hava kuvvetlerinin hava üstünlüğüne yönelik sınırlı bir kullanım söz konusudur. Zira o tarihte ABD kendi topraklarında henüz büyük bir terörist saldırıya maruz kalmamıştı.

1995 Yılı Milli Askeri Strateji Belgesinde; tam spektrum terimi hava kuvvetlerinden daha geniş bir ölçekte belgenin önsözünde dönemin ABD Genelkurmay Başkanı tarafından bir kez kullanılmıştır. Yeni strateji esnek ve seçici müdahale esasına dayanmaktadır ve ABD Silahlı Kuvvetlerinin tam spektrum yeteneklerine vurgu yapmaktadır(U.S. Department of Defense, 1995:Preface). Belgenin devamında bu stratejinin gerekçesi de açıklanmaktadır. Söz konusu yeni milli askeri strateji, gelişen uluslararası ortamı şekillendirmeye yardımcı olmak için çok çeşitli faaliyetler ve yetenekler içeren esnek ve seçici bir müdahaleye ihtiyaç duymaktadır(U.S. Department of Defense:i).

1997 Yılı Milli Askeri Strateji Belgesi üç esasa dayandırılmaktadır; 1- Küresel güvenlik ve ABD menfaatleri kapsamında dünyayı şekillendirmek, 2- Tam spektrum krizlere (*full spectrum of crises*) ABD Silahlı Kuvvetlerinin karşılık vermesi, 3- Belirsiz geleceğe karşı şimdiden hazırlanmak(U.S. Department of Defense, 1997:1). Belgenin devamında ABD'nin artık herhangi bir rakibi kalmadığını, geleceği şekillendirmek adına bunun eşsiz bir fırsat olduğu da belirtilmektedir(U.S. Department of Defense:8).

Tam spektrum hâkimiyeti farklı zamanlarda farklı ABD Başkanları tarafından değişik tehdit algılarına göre askeri gücün farklı kullanılmasına neden olmuştur. 11 Eylül 2001'den sonra, ABD Savunma Bakanlığı'ndaki ve ABD Yönetimindeki üst düzey sivil politikacılar asimetrik tehditler ve konvansiyonel olmayan harp uygulamaları konusunda artan bir farkındalık geliştirerek, tüm çatışma biçimlerine yönelik tam spektrum hâkimiyeti kavramı ile kademeli olarak ağırlık merkezini kural dışı harbe yönelttiler (Ryan,2014). 9/11 saldırısı sonrası dönemin ABD Savunma Bakanı Rumsfeld, 2001 Yılı *QDR* Belgesinin önsözünün ilk paragrafında Amerikalıların 11 Eylül 2001'deki saldırıda muharip olarak değil, masum siviller olarak hayatlarını kaybettiklerini vurguladı (US Department of Defense, 2001:3). Aynı belgenin sonunda ABD Genelkurmay Başkanı Shelton ise; savunma planlamalarındaki tehdide dayalı yaklaşım yerine yetenek tabanlı yaklaşıma geçileceğini, bunun için tehdide dayalı planlamalardaki meydan okuyan gücün kim olduğu ve nerede savaşmasından ziyade yetenek tabanlı planlamalarda nasıl savaşacağı konusuna odaklanılacağını, bunun için ABD Silahlı Kuvvetlerinin gelecekte muhasımı caydırmak ve yenmek için hangi yeteneklere ihtiyaç duyduğunun belirlenerek transformasyona gitmesi ve asimetrik yetenekler ile uzay alanı ile bilgi teknolojilerinde de üstün olunması gerektiğini belirtmiştir (US Department of Defense, 2001:IV). ABD Silahlı Kuvvetleri, ABD Başkanının direktifiyle ABD ve koalisyon ortaklarının iradesini devletler veya devlet dışı kuruluşlar da dahil olmak üzere muhasım bir devletin rejiminin değiştirilmesini veya ABD'nin

stratejik hedeflerini elde edene kadar yabancı toprakların işgali yöntemleri dâhil herhangi bir muhasıma empoze etme kabiliyetini koruması gerektiği de belgede yer alan önemli bir bulgudur (US Department of Defense, 2001:13).

2011 Yılı Milli Askeri Strateji Belgesinde tam spektrum hâkimiyeti ifadesi yer almamaktadır. Onun yerine; liderliğin ABD'nin milli çıkarlarını korumak ve uluslararası güvenliği desteklemek maksadıyla için tam spektrum gücün yetkisinin nasıl kullanıldığını belirlemek olduğu belirtilmektedir(US Department of Defense, 2011:1). Ayrıca, ihtiyaç olması ve görev verilmesi durumunda her türlü saldırıya karşı Amerikan halkının seçtiği yer ve zamanda tam spektrum askeri kabiliyetler ile uygun ve ölçülü bir yanıtla yanıt vermeye hazır bulunduğu da ifade edilmektedir(US Department of Defense, 2011). 2011 Yılı Milli Askeri Strateji Belgesindeki ifadelerde Irak'a yapılan askeri harekâta muhalif olan ABD Başkanı Obama'nın etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Metindeki ifadeler belirlenen yer ve zamanda ölçülü bir karşılık ifadesi Bush dönemindeki belirsiz *Global War on Terror* (GWOT) kavramından büyük farklılık göstermektedir. Obama'nın, terörle mücadele edilmesi gerektiğini, ancak bu tehdidin abartılmaması gerektiğine inandığı için ölçülü bir yanıt ifadesini kullandığı değerlendirilmektedir.

2015 Yılı Milli Askeri Strateji Belgesinde tam spektrum hâkimiyeti ifadesi yer almamaktadır. Bu terim yerine; ABD'nin, güçlü yedek ve milli muhafız kuvvetlerini içeren tam kapsamlı bir orduya sahip olduğu(US Department of Defense, 2015:7) ve ABD Silahlı Kuvvetlerinin amacının tam spektrumlu güç projeksiyon kapasitesinin uzun vadeli uygulanabilirliğini sağlayarak caydırıcılığı güçlendirmek olduğu ifadeleri bulunmaktadır(US Department of Defense, 2015:15).

2018 Yılı Milli Askeri Strateji Belgesinde tam spektrum hâkimiyeti ifadesi yer almamaktadır. Belgede bütün alanlarda müşterek yeteneklerin birleştirilmesi suretiyle operatif sanatın sürdürüleceği ve askeri liderlerin konvansiyonel kara, deniz ve havanın dışında uzay ve siber uzayda da mücadele etmeye hazır olmaları gerektiği belirtilmektedir (U.S. Joint Chiefs of Staff, 2018:15). Yaklaşık 20 yıl ABD'nin gündeminde olan terörizme 2018 Yılı Milli Askeri Strateji Belgesinde yer verilmemesi önemli bir bulgudur. Bunun en önemli nedenleri arasında, büyük güç rekabetine geri dönülmesi ve Çin ile Rusya'nın birincil öncelikli tehditler arasında gösterilmesi bulunmaktadır (U.S. Joint Chiefs of Staff, 2018:2).

ABD'nin kuruluşundan 1890'lara kadar Amerikalı politikacılar, içe kapanık ve gerekemedikçe askeri müdahalede bulunmayan Monroe Doktrinini takip ettiler. Monroe Doktrinini izolasyon temelinde hem dış güçlerin Amerika'ya hem de ABD'nin deniz ötesi askeri müdahalelerine karşı çıkan ve savunmacı gerçekçilik teorisinin varsayımlarına yakın bir dış politikayı öngörmekteydi. Monroe'nun dışişleri bakanı olarak görev yapan Quincy Adams 1821'deki Osmanlı İmparatorluğuna karşı isyan eden Yunanlılara yardım etmeyi reddetmişken, ABD'nin günümüzde Yunanistan'da başta Dedeağaç olmak üzere kurduğu askeri üsler bu anlamda geçmişteki stratejisi ile büyük bir tezat teşkil etmektedir. 21. Yüzyılın başlangıcından itibaren ABD Başkanı Bush tarafından önceki dönemlerdeki izolasyonist dış politika eleştirilerek önleyici müdahale ve gerekirse askeri güç kullanılarak rejim değişikliklerini de içeren bir politika izlendi. Tek kutuplu uluslararası yapı ve neo-realist anarşi kavramı bu stratejiyi kolaylaştıran unsurlar olarak ön plana çıktı. Bu durum ABD'nin tek taraflı askeri müdahaleleri dâhil ofansif stratejiler uygulamasını ve uluslararası sistemin anarşik yapısı nedeniyle hesap vermemesine de imkân sağlamıştır. ABD'nin Soğuk Savaş sonrası uyguladığı tam spektrum hâkimiyeti konsepti 9/11 saldırısı sonrası *Global War on Terror* (GWOT) adı altında askeri güç kullanarak rejim değişikliklerini hedeflemiş ve söz konusu strateji başarısızlıkla sonuçlanmıştır. ABD'nin Soğuk Savaş sonrası küresel üstünlüğünü devlet dışı aktörlere karşı küresel savaşı ve Irak'a yönelik askeri güç kullanımı neo-realizm teorisinin varsayımları ile örtüşmemektedir. Tek kutuplu yapının sağladığı konforu tek taraflı ve uluslararası kuruluşların hukuki normlarını dikkate almaksızın gerçekleştirilen askerî harekâtlar başta Afganistan, Irak ve Suriye'de durumu daha da kötüleştirdi ve düşkün devletlerin oluşmasına neden oldu. Bununla birlikte ABD, Afganistan'ı işgalinin üzerinden 20 yıl bile geçmeden Afganistan'dan çekilerek farklı bölgelere odaklanmıştır.

En son yayımlanan 2022 Yılı Milli Güvenlik Strateji Belgesinde ise ABD'nin hem ülke içindeki hem de ülke dışındaki üslerini ve insanlarını 21. Yüzyılda maruz kaldığı bütün terörizm tehditlerinden (*full spectrum of terrorism threats*) korumak konusunda kararlı olduğu vurgulanmaktadır (The White House, 2022:30). Aynı belgede; 21.Yüzyılın ilk 20 yılında Orta Doğu ve Kuzey Afrika'dan gelen tehditlere odaklanan ABD dış politikası tenkit de edilmektedir(The White House, 2022:42). ABD Savunma Bakanlığının askeri güç kullanılması suretiyle bölgedeki asker odaklı rejim değiştirme politikalarının başarısız olduğunun vurgulanması oldukça önemli bir bulgudur (The White House). ABD Savunma Bakanı Austin, Savunma Bakanlığının tüm yatırımlarının uzay ve siber uzay alanları dâhil bütün çatışma yelpazesinde (*full spectrum of conflict*) birbiriyle uyumlu hâle getirmenin önemini belirttikten sonra, ABD'nin stratejik caydırıcılığının temelini teşkil eden nükleer üçlüdeki modernizasyonu için yaklaşık 34 milyar doları 2023 mali bütçesi kapsamında talep etmiştir (Lopez,2022). ABD Savunma Bakanlığının ABD Başkanlarının direktifleriyle hareket etmelerine rağmen, önceki 20 yılın küresel terörizmle mücadele harekâtı kapsamındaki yanılması Çin'in artan ekonomik ve askeri gücü ile Rusya'nın Ukrayna'daki askeri harekâtı ile uluslararası ilişkilerde büyük güçler rekabetine dönüldüğünü ve ittifak ilişkilerinin yeniden önem kazandığını teyit eden bulgular arasındadır. İttifak ilişkileri ise 21. yüzyılın başında ittifak üyelerinin görüşlerini dikkate almadan kendi tehdit tanımına göre hareket eden ABD'nin artık Çin ve Rusya'yı dengelemek için ittifak üyelerine ihtiyaç duymasından uluslararası yapının da tek kutuplu yapıdan çok kutuplu yapıya evrildiği sonucunu da varılabilir.

4. Sonuç

Soğuk Savaşın sona ermesiyle ABD Savunma Bakanlığı hegemonyasını ve statükoyu korumak amacıyla tam spektrum hâkimiyeti konsepti adı altında yeni bir askeri bir strateji geliştirdi. Walt'un tehdit dengesi teorisine göre bulguların analizi sonucunda, ABD'nin terörizmle mücadelede tehdit dengesi fonksiyonunun ofansif yetenekler, güç ve coğrafi yakınlık değişkenlerini ihmal ederek algılanan amaçlar değişkenine göre tam spektrum hakimiyeti konseptinde özellikle 9/11 sonrası terörle mücadeleye ağırlık vermesine rağmen, Çin'in ofansif yeteneklerini artırması ve dünyanın en büyük ikinci gücü olması nedeniyle tam spektrum hakimiyeti konseptine göre bütün alanlarda Çin'i meydan okuyan güç görerek rekabete yöneldiği sonucuna varılmaktadır.

Tam spektrum hâkimiyeti farklı zamanlarda farklı ABD Başkanları tarafından değişik öncelik alanlarına yönlendirilmiştir. Bush dönemi sonrası hazırlanan 2011 Yılı, 2015 Yılı ve 2018 Yılı Milli Askeri Strateji Belgelerinde tam spektrum hâkimiyeti kavramına yer verilmemiştir. Aslında bu veri uluslararası yapının çok kutuplu bir yapıya evrildiğinin de bir göstergesidir. 2011 Yılı Milli Askeri Strateji Belgesindeki ifadelerde Irak'a yapılan askeri harekâta muhalif olan ABD Başkanı Obama'nın etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Bush döneminde terörizmle mücadele olmak üzere asimetrik yeteneklere öncelik verilirken, Obama döneminde dengeli bir geçiş dönemi ve çok taraflı yaklaşımlara önem verilmiş, Trump döneminde ise büyük güç rekabetine geri dönüldüğü ve bu kapsamda başta nükleer yetenek olmak üzere hem konvansiyonel hem uzay hem de bilgi teknolojileri alanlarına odaklanılmıştır. Biden döneminde ise önceki 20 yılın asimetrik yöntem ve stratejileri eleştirilmiş ve bunun sorumlusu olarak ABD Savunma Bakanlığı gösterilmiştir (The White House, 2022:42). Ancak, ABD Savunma Bakanlığı 2006 yılında hazırladığı bir strateji belgesinde yükselmekte olan güçlerden Çin, Hindistan, ve Rusya'nın yol ayrımında oldukları ve verecekleri kararların, 21. yüzyıl uluslararası güvenlik ortamının kilit faktörleri olacağı açıklanmıştır (US Department of Defense, 2006: 28). Bu üç güçten sadece Çin'in, ABD ile askeri olarak rekabet etme potansiyeline sahip olduğu da aynı dokümanda vurgulanmıştır. Bu kapsamda ABD Savunma Bakanlığının son 20 yılın politikaları ve stratejileri nedeniyle eleştirilmesinin tam olarak gerçeği yansıtmadığı değerlendirilmektedir. Ayrıca, ABD Savunma Bakanlığı sivillerin kontrolü ve denetimi altındadır. Dolayısıyla dönemin ABD başkanları tarafından belirtilen öncelikler kapsamında hareket etmelerine ve ABD Başkanı Bush'un Çin ve Rusya'ya karşı herhangi olumsuz bir ifadesi olmamasına rağmen, Pentagon 2006'da özellikle Çin ile Rusya'ya

dikkat çekmiştir. 2022 Yılı ABD Milli Güvenlik Strateji Belgesinin önceki dönem milli güvenlik stratejisi belgelerinden en büyük farkı, ABD'nin bir numaralı potansiyel tehdit önceliğinin Çin olarak açıkça belirtilmesidir.

Tam spektrum hâkimiyeti kavramı savaşın ve stratejinin evrimini göstermesi, ihtimalat planlarında meydan okuyan gücün bütün yeteneklerini analiz etmek bakımından oldukça faydalı bir terimdir. Rusya-Ukrayna Savaşı ile nükleer silahsızlanma anlaşmalarından Rusya'nın çekilmesi ve taktik nükleer silahlar kullanılması tehdidi harekât ihtimalat planlarında nükleer dengelemenin ve NATO'nun nükleer şemsiyesinin öneminin artmasına neden olmuştur. Finlandiya'nın NATO üyeliği ve İsvaç'in NATO üyeliği başvurusu bu bulguyu kuvvetlendiren gelişmelerdir. Tam spektrum konseptin harbin konvansiyonel silahlı güç planlamasının yanında teknolojik, uzay, siber uzay ve bilgi boyutlarında da stratejik planlamanın ve yetenek geliştirmenin önemini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bu genişlik, bir devletin kendi başına bu hususları karşılamasının zorluğu nedeniyle ittifak ilişkilerine de olumlu katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Bununla birlikte 9/11 saldırısı ile dünyada milli güvenlik strateji belgelerinde terörizm en önemli tehdit olarak yer almış olsa da, daha büyük tehditlerin öne çıkmasıyla tam spektrum hakimiyetinde farklı önceliklendirmelere gidildiği de ulaşılan sonuçlar arasındadır. Etkili olduğu düşünülen bir strateji genellikle politika hedefleri ile savaş sonuçları arasındaki süreçte meydana gelen olayların karmaşıklığı ve savaşın sonuçlarının öngörülemez olması nedeniyle çoğunlukla aslında bir yanılsamadır ve bu nedenle savaşların meşru bir politika yöntemi olması uygun değildir. Neo-realizmin ana aktörleri devletler olduğu için, ABD'nin Soğuk Savaş sonrası elde ettiği küresel üstünlüğünü potansiyel rakipleri arasında yer alabilecek Çin'e odaklanması yerine devlet dışı aktörlere karşı bir küresel savaş başlatması ve bu strateji kapsamında Irak, Suriye ve Orta Doğu'ya yönelik askeri güç kullanımı hem bir beka sorununa karşı yapılmadığı için savunmacı hem de potansiyel rakip olabilecek güçlü devletler yerine sınırlı etkisi olan devlet dışı terörist yapıların hedef alınması nedeniyle neo-realizm teorisinin varsayımları ile örtüşmemektedir.

Çalışmanın diğer sonuçları arasında stratejinin üç temel unsurları arasında yer alan kuvvetin içindeki düşman kuvvetlerini somut ortaya koymadığınız takdirde ve de öngörülebilir bir unsur olan mekânın sınırlarını da çizmediğinizde son olarak zaman unsurunu da devamlı bir mücadele şeklinde ihmal ettiğiniz durumlarda stratejik olarak başarısız olduğu da bulunmaktadır. Soğuk Savaş zamanında düşman kuvvet olarak Sovyetler Birliği tanımlanmışken, mekân olarak da Avrupa kıtasına yönelik ihtimalat planları NATO'nun savaş planlarının temelini oluşturmuştur. Soğuk Savaş sonrasında düşman terimi yerini muhasıma, tehdide dayalı askeri ihtimalat planları yerini tam spektrum konsepti ve yetenek tabanlı planlamalar gibi yeni doktrin ve planlamalara bırakmıştır. Ancak, terörle mücadeleden yeniden büyük güç rekabetine dönülmesi ve bu kapsamda Çin ve Rusya'nın açıkça tehdit olarak belirtilmesi nedeniyle tehdide dayalı ihtimalat planlarının ve söz konusu ülkelerin konvansiyonel, nükleer, uzay, siber uzay, bilgi ve teknolojik yeteneklerinin hesaba katılması nedeniyle tam spektrum konseptinin cazibesini kaybettiği değerlendirilmektedir. Konseptin tekrar raftan indirilmesi için öncelikle ABD'nin Soğuk Savaş sonrasında olduğu gibi rakipsiz bir duruma kavuşmasının gerektiği ifade edilebilir.

Kaynakça

Betts, R. K. (2000). "Is Strategy an Illusion?", *International Security* 25, no. 2, 5–50.

Engdahl, F.W. (2009). *Full Spectrum Dominance : Totalitarian Democracy in the New World Order*. Wiesbaden: edition.engdahl.

Garamone, J. (2020). United States. Joint Vision 2020 Emphasizes Full-Spectrum Dominance, *Resdal*, <https://www.resdal.org/Archivo/d00000cf.htm> [Erişim Tarihi: 03.02.2023].

Klaus, D. ve Atkinson, D. (2000). *Geopolitical Traditions : A Century of Geopolitical Thought*. London: Routledge.

- Lopez, C.T.(2022). DOD Releases National Defense Strategy, Missile Defense, Nuclear Posture Reviews, U.S. Department of Defense, <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/3202438/dod-releases-national-defense-strategy-missile-defense-nuclear-posture-reviews/> [Erişim Tarihi: 18.03.2023].
- Munkholm, J. L. (2020). The Pursuit of Full Spectrum Dominance: The Archives of the NSA, *Surveillance & Society*, 18(2), 244–256. <https://doi.org/10.24908/ss.v18i2.13266>
- Obama, B. H.(2011). “Remarks by President Obama to the Australian Parliament.” The White House, Office of the Press Secretary, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/11/17/remarks-president-obama-australian-parliament> [Erişim Tarihi: 08.05.2023].
- Romaniuk, S.N. ve Burgers, T. J. (2017). Full spectrum dominance”: US national security doctrine in the new global security environment. In *The Future of US Warfare* (1st ed.). Romaniuk, S.N., ve Grice, F., Routledge, 2017.
- Ryan, M. (2014). ‘Full spectrum dominance’: Donald Rumsfeld, the Department of Defense, and US irregular warfare strategy, 2001–2008, *Small Wars & Insurgencies*, 25:1, 41-68.
- Ryan, M. (2019). *Full Spectrum Dominance : Irregular Warfare and the War on Terror*. Stanford California: Stanford University Press.
- Sorensen, T. C. (1990). Rethinking National Security, *Foreign Affairs*, 69, no. 3, 1–18.
- The White House. (2002). *The National Security Strategy of the United States of America*, <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/63562.pdf>, [Erişim Tarihi: 08.05.2023].
- The White House. (2010). *The National Security Strategy*, https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf, [Erişim Tarihi: 08.05.2023].
- The White House. (2015). *National Security Strategy*, https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/docs/2015_national_security_strategy_2.pdf, [Erişim Tarihi: 08.05.2023].
- The White House. (2017). *National Security Strategy*, <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>, [Erişim Tarihi: 08.05.2023].
- The White House. (2022). *National Security Strategy 2022*, October 12,2022. <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>, [Erişim Tarihi: 08.05.2023].
- U.S. Department of Defense. (2001). *Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*, JP 1-02, https://web.archive.org/web/20100310102614/http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp1_02.pdf, [Erişim Tarihi: 03.02.2023].
- U.S. Department of Defense. (1992). *The National Military Strategy of the United States of America*. <https://nssarchive.us/national-military-strategy/national-military-strategy-1992/> [Erişim Tarihi: 07.05.2023].
- U.S. Department of Defense. (1995). *The National Military Strategy of the United States of America*. <https://history.defense.gov/Historical-Sources/National-Military-Strategy/>, [Erişim Tarihi: 07.05.2023].

- U.S. Department of Defense. (1997). *The National Military Strategy of the United States of America*. <https://history.defense.gov/Historical-Sources/National-Military-Strategy/>, [Erişim Tarihi: 07.05.2023].
- U.S. Department of Defense. (2001). *Quadrennial Defense Review Report*, <https://history.defense.gov/Portals/70/Documents/quadrennial/QDR2001.pdf?ver=AFts7axkH2zWUHncRd8yUg%3d%3d>, [Erişim Tarihi: 18.03.2023].
- U.S. Department of Defense. (2006). *Quadrennial Defense Review Report*, <https://history.defense.gov/Portals/70/Documents/quadrennial/QDR2006.pdf?ver=2014-06-25-111017-150>, [Erişim Tarihi: 08.05.2023].
- U.S. Department of Defense. (2011). *The National Military Strategy of the United States of America*. <https://history.defense.gov/Historical-Sources/National-Military-Strategy/>, [Erişim Tarihi: 07.05.2023].
- U.S. Department of Defense. (2015). *The National Military Strategy of the United States of America*. <https://history.defense.gov/Historical-Sources/National-Military-Strategy/>, [Erişim Tarihi: 07.05.2023].
- U.S. Department of Defense. (2022). *Nuclear Posture Review Report*. <https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/3201683/departement-of-defense-releases-its-2022-strategic-reviews-national-defense-stra/#:~:text=The%202022%20NPR%20reaffirms%20that,our%20Allies%2C%20and%20our%20partners>, [Erişim Tarihi: 08.05.2023].
- U.S. Department of Energy. <https://www.osti.gov/opennet/manhattan-project-history/Events/1945-present/proliferation.htm>, [Erişim Tarihi: 07.05.2023].
- U.S. Department of The Army (2008). *Army Modernization Strategy 2008*, <https://apps.dtic.mil/sti/citations/ADA494621>, [Erişim Tarihi: 18.03.2023].
- U.S. Joint of Chiefs of Staff (2000). *Joint Vision 2020*, US Government Printing Office. Washington DC. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA377926.pdf>, [Erişim Tarihi: 03.02.2023].
- U.S. Joint of Chiefs of Staff (2013a). *Joint Intelligence*, Joint Publication 2-0. https://irp.fas.org/doddir/dod/jp2_0.pdf, [Erişim Tarihi: 07.05.2023].
- U.S. Joint of Chiefs of Staff (2013b). *Joint Targeting*, Joint Publication 3-60. https://www.justsecurity.org/wp-content/uploads/2015/06/Joint_Chiefs-Joint_Targeting_20130131.pdf, [Erişim Tarihi: 07.05.2023].
- U.S. Joint of Chiefs of Staff (2020). *Joint Planning*, Joint Publication 5-0. https://irp.fas.org/doddir/dod/jp5_0.pdf, [Erişim Tarihi: 07.05.2023].
- U.S. Joint of Chiefs of Staff (2018). *Description of the National Military Strategy of the United States of America*. <https://history.defense.gov/Historical-Sources/National-Military-Strategy/>, [Erişim Tarihi: 07.05.2023].
- Walt, S. M. (1985). Alliance Formation and the Balance of World Power. *International Security*, 9(4), 3-43.
- Walt, S. M. (1991). The Renaissance of Security Studies. *International Studies Quarterly*, 35(2), 211-239.